

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

FACTORS RELATED TO ORAL HEALTH CARE BEHAVIORS OF PEOPLE WITH TYPE 2 DIABETES MELLITUS PATIENTS IN TACHANG SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL, TANDIAO SUB-DISTRICT, LOMSAK DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

นพวรรณ แก้วแดง*, ถาวร มาตัน ปร.ด.

Noppawan Keawdang*, Tavorn Maton Ph.D.

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย 10240

Faculty of Public Health Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand 10240

*Corresponding author E-mail: jang_yoyo@hotmail.com

Received: 23 May., 2025

Revised: 30 Jul., 2025

Accepted: 4 Aug., 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 102 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม แบบสอบถามนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC = 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ไค-สแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.60 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.90 รายได้ครอบครัว 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 51.96 จบการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 36.27 ระยะเวลาเฉลี่ยที่เป็นโรคเบาหวาน 8.24 ปี ปัจจัยนำมีความรู้ระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 7.75, S.D. = 7.755) ทักษะคิดระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.08, S.D. = 0.299) ปัจจัยเอื้อด้านการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรมระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 1.96, S.D. = 0.420) ปัจจัยเสริมด้านการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลระดับสูง ($\bar{X}$ = 2.35, S.D. = 0.523) และการได้รับข้อมูลข่าวสารระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 2.09, S.D. = 0.585) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 คือ ระดับการศึกษา (χ^2 = 5.549) รายได้ครอบครัว (r = 0.293) ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก (r = 0.247) ทักษะคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก (r = 0.346) การได้รับการสนับสนุน (r = 0.524) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (r = 0.575) ดังนั้น ควรจัดอบรมให้ความรู้และปรับทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อโรคในช่องปากในอนาคต

คำสำคัญ : ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2, พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก, PRECEDE Framework

Abstract

This study was a descriptive cross-sectional research which applied the PRECEDE Framework theory to examine personal information, predisposing factors, enabling factors, reinforcing factors, and oral health care behaviors among patients with type 2 diabetes. It also investigated the relationships between personal information, predisposing factors, enabling factors, reinforcing factors, and oral health care behaviors of type 2 diabetes patients at Tachang Sub-district Health Promoting Hospital, Tandiao Sub-district, Lomsak District, Phetchabun Province. The sample comprised 102 participants. The research instrument was a questionnaire, which had a content validity index (IOC) of 0.96. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including Chi-square and Pearson's correlation coefficient, with a significance level set at 0.05.

The findings indicated that most respondents were female (70.60%), aged 60 years and over (52.90%), had a family income of 10,001–20,000 baht (51.96%), and had completed primary education (36.27%). The average duration of having diabetes was 8.24 years. For predisposing factors, most had a low level of knowledge ($\bar{X} = 7.75$, S.D. = 7.755) and a moderate level of attitude ($\bar{X} = 2.08$, S.D. = 0.299). Regarding enabling factors, access to dental care services was at a moderate level ($\bar{X} = 1.96$, S.D. = 0.420). For reinforcing factors, support from others was at a high level ($\bar{X} = 2.35$, S.D. = 0.523), whereas access to information was at a low level ($\bar{X} = 2.09$, S.D. = 0.585). The factors that showed significant associations with oral health care behaviors among patients with type 2 diabetes at the 0.05 significance level were educational level ($\chi^2 = 5.549$), family income ($r = 0.293$), knowledge regarding oral health care ($r = 0.247$), attitudes towards oral health care ($r = 0.346$), received support ($r = 0.524$), and receipt of information ($r = 0.575$).

Therefore, it is recommended that educational programs will be organized to enhance knowledge and improve attitudes towards oral health care among diabetic patients, in order to prevent potential oral health risks in the future.

Keywords: Type 2 diabetes patients, Oral health care behavior, PRECEDE Framework

บทนำ

สถานการณ์โรคเบาหวานในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566 พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1,197,560 คน และมีอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1,840.03 ต่อ 100,000 ประชากร พบอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวาน

มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวาน ปี พ.ศ. 2562 ถึง 2565 มีอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1,528.91, 1,541.59, 1,504.08 และ 1,419.92 ต่อ 100,000 ประชากรตามลำดับ (กองยุทธศาสตร์และแผนงานกระทรวงสาธารณสุข,

2567) การสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 9 ประเทศไทย พ.ศ.2566 พบว่า กลุ่มอายุ 35-44 ปี มีการสูญเสียฟัน ร้อยละ 83.90 ค่าเฉลี่ย 3.50 ซี่/คน สภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 91.50 มีพฤติกรรมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก โดยการสูบบุหรี่เฉลี่ย 9.60 มวน/วัน และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 55.80 ส่วนพฤติกรรมการเข้ารับบริการทันตกรรม ร้อยละ 33.40 ในกลุ่มอายุ 60-74 ปี มีการสูญเสียฟัน ร้อยละ 97.20 ค่าเฉลี่ย 12.30 ซี่/คน สภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 82.80 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ เฉลี่ย 9 มวน/วัน ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 30.80 ดังนั้นพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่ถูกต้อง จะส่งเสริมให้เกิดความเสี่ยงต่อการอักเสบ ติดเชื้อ สูญเสียฟัน และยังมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงกับโรคเบาหวานอีกด้วย (สำนักงานทันตสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2567)

ข้อมูลระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวาน 3 ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565-2567 จำนวน 58,817, 61,516, 64,259 คน ตามลำดับ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์, 2567) ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักจะไม่ทราบถึงภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นภายในช่องปาก การเพิ่มอุบัติการณ์ของการติดเชื้อ แผลหายช้า อาการปากแห้ง รวมทั้งเพิ่มความชุกและความรุนแรงของการเกิดโรคปริทันต์อักเสบ โดยภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (วัชรภรณ์ เสนสอน, 2553)

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวาน พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนมากมีความรู้

อยู่ในระดับต่ำ (สุธาทิพย์ วังศิริ, 2567) ผู้ป่วยไม่ทราบถึงภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานต่อสุขภาพ และไม่รู้ว่าต้องไปรับบริการตรวจสุขภาพช่องปากทุก ๆ 6 เดือน ผู้ป่วยเข้าถึงบริการทันตกรรมน้อย หรือไม่เคยไปรับบริการทันตกรรมเลย เพราะไม่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก ผู้ป่วยจะมาพบทันตบุคลากรก็ต่อเมื่อมีอาการปวดฟัน และต้องการถอนฟันเท่านั้น (ศิริพันธ์ หอมแก่นจันทร์, 2559) จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องแค ตำบลช่องแค อำเภอดาเกี๊ยะ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้แก่ การศึกษาและรายได้ (วรศรา ชลิ่ง และสุรเดช สำราญจิตต์, 2565) และการศึกษาผลกระทบของโรคแทรกซ้อนต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก: การศึกษากลุ่ม ผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง พบว่า โรคแทรกซ้อนและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก (สมชาย ไทยดี และจุฑามาศ แก้วมณี, 2565)

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ในพื้นที่ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังไม่มีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 มาก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเป็นอย่างไร และปัจจัยใดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ PRECEDE

Framework (Green LW และคณะ, 1980) เป็นกรอบแนวคิดโดยนำเฉพาะขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาครั้งนี้ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคในช่องปากและให้ผู้ป่วยเบาหวานมีสุขภาพช่องปากที่ดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจคุณลักษณะทางประชากร ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการดูแล

สุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อายุ 35 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 136 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อายุ 35 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 102 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ดังนี้

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

ตัวอย่างที่ยอมรับได้

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรแล้วจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยใช้วิธี Two Stage Sampling เกณฑ์ในการคัดเลือกเข้ากลุ่มวิจัย (Inclusion Criteria) มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ทั้งเพศชายและหญิง และเข้ารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. มีอายุ 35 ปีขึ้นไป และเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ไม่น้อยกว่า 1 ปี
3. ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ พุดคุยสื่อสารรู้เรื่องและอ่านออกเขียนได้

4. เป็นผู้ที่มีสมาธิและยินดีให้ความร่วมมือตลอดเวลาในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือราชการขอความร่วมมือ ไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ผู้วิจัยทำการอบรมผู้ช่วยวิจัย จำนวน 1 คน โดยชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดในการตอบแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจจากอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์ แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC = 0.96

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำเครื่องมือไปทดสอบ (Try Out) กับผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นด้านความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีค่าเท่ากับ 0.709 ค่าความเชื่อมั่นด้านทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีค่าเท่ากับ 0.709 ค่าความเชื่อมั่นด้านอุปกรณ์การทำความสะอาดช่องปาก มีค่าเท่ากับ

0.713 ค่าความเชื่อมั่นด้านการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม มีค่าเท่ากับ 0.704 ค่าความเชื่อมั่นด้านการได้รับการสนับสนุนจากบุคคล มีค่าเท่ากับ 0.875 ค่าความเชื่อมั่น ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีค่าเท่ากับ 0.842 ค่าความเชื่อมั่นด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีค่าเท่ากับ 0.922 โดยค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับมีเท่ากับ 0.883

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมข้อความ (Open End)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านปัจจัยนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 25 ข้อ

2.1 แบบทดสอบความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 15 ข้อ วัดเป็น ถูก ผิด ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ระดับการวัดเป็นนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนคือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิด ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ได้ 0 คะแนน แปลผลระดับความรู้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

2.2 แบบสอบถามทัศนคติเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 10 ข้อ โดยให้เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก ระดับการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ

ไม่เห็นด้วย ลักษณะคำถามมีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ข้อคำถามเชิงบวก ได้แก่ เห็นด้วย 3 คะแนน, ไม่แน่ใจ 2 คะแนน และไม่เห็นด้วย 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ ได้แก่ เห็นด้วย 1 คะแนน, ไม่แน่ใจ 2 คะแนน และไม่เห็นด้วย 3 คะแนน การแปลผลระดับทัศนคติ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 9 ข้อ

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสะอาดช่องปาก จำนวน 5 ข้อ ระดับการวัดเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) มีลักษณะให้เลือก 2 คำตอบ คือ มี ไม่มี

3.2 แบบสอบถามการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม จำนวน 4 ข้อ โดยเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ มีระดับการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ เข้ารับบริการทันตกรรม เป็นประจำ ให้คะแนน 3 คะแนน เข้ารับบริการเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน และไม่เคยเข้ารับบริการทันตกรรม ให้คะแนน 1 คะแนน การแปลผลระดับการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 11 ข้อ

4.1 แบบสอบถามการได้รับการสนับสนุนจากบุคคล จำนวน 5 ข้อ ระดับการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ ได้รับสนับสนุนเป็นประจำ ให้คะแนน 3 คะแนน ได้รับสนับสนุนเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน และไม่เคยได้รับการสนับสนุน ให้คะแนน 1 คะแนน การแปลผลระดับการได้รับการสนับสนุนจากบุคคล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

4.2 แบบสอบถามการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 6 ข้อ โดยเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ระดับการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ ให้คะแนน 3 คะแนน ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน และไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร ให้คะแนน 1 คะแนน การแปลผลระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก จำนวน 9 ข้อ โดยให้เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก มีระดับการวัดเป็นแบบมาตราการวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ คือ ปฏิบัติระดับมากที่สุดหรือสม่ำเสมอ ปฏิบัติระดับมากหรือบ่อยครั้งแต่ไม่ประจำ ปฏิบัติระดับปานกลางหรือเป็นครั้งคราว ปฏิบัติระดับน้อยหรือนาน ๆ ครั้ง ปฏิบัติระดับน้อยมากหรือไม่ปฏิบัติเลย ลักษณะคำถามมีทั้งพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

พฤติกรรม		เชิงบวก	เชิงลบ
ปฏิบัติระดับมากที่สุดหรือสม่ำเสมอ	ให้คะแนน	5	1
ปฏิบัติระดับมากหรือบ่อยครั้งแต่ไม่ประจำ	ให้คะแนน	4	2
ปฏิบัติระดับปานกลางหรือเป็นครั้งคราว	ให้คะแนน	3	3
ปฏิบัติระดับน้อยหรือนาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน	2	4
ปฏิบัติระดับน้อยมากหรือไม่ปฏิบัติเลย	ให้คะแนน	1	5

การแปลผลระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่าง จะได้รับ

พร้อมทั้งชี้แจงถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ นำเสนอในภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อทั้งสิ้น

โดยผู้วิจัยได้ทำการขอจริยธรรมการวิจัยจากโรงพยาบาลพระเชตรุดมศักดิ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว CPH-EC-044/2568 วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้สถิติไค-สแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 102 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.60 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.90 สถานภาพสมรส ร้อยละ 55.88 รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 51.96 อาชีพว่างงาน ร้อยละ 29.41 ระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 36.27 ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน 6-10 ปี ร้อยละ 42.16 ระยะเวลาเฉลี่ยที่เป็นโรคเบาหวาน 8.24 ปี มีโรคแทรกซ้อนคือ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 65.60 ไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 65.70 ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 49

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ด้านความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=7.75$, S.D.=7.755) เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่าข้อคำถามที่ตอบถูกมากที่สุด คือ การแปรงฟันที่ถูกรู้วิธี ควรแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ เวลาเช้าและก่อนนอน ร้อยละ 61.80 ($\bar{X}=0.62$, S.D.=0.488) และการตรวจช่องปากด้วยตัวเอง สามารถตรวจหา

สิ่งที่ผิดปกติในช่องปากได้ ร้อยละ 61.80 ($\bar{X}=0.62$, S.D.=0.488)

ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.08$, S.D.=0.299) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติมากที่สุดคือ ควรรับประทานอาหารให้เป็นมื้อ ไม่ควรกินจุบจิบระหว่างมื้อ ($\bar{X}=2.59$, S.D.=0.603) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติน้อยที่สุดคือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่มีปัญหาช่องปากไม่จำเป็นต้องไปพบหมอฟัน ($\bar{X}=1.44$, S.D.=0.698)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ด้านอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากมากที่สุดคือ แปรงสีฟัน ร้อยละ 100 ส่วนข้อคำถามที่มีอุปกรณ์น้อยที่สุดคือ แปรงชอกฟัน ร้อยละ 26.50

ด้านการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม พบว่าระดับการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.96$, S.D.=0.420) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรมมากที่สุดคือ ท่านเคยไปใช้บริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/สถานีนอนามัย ($\bar{X}=2.26$, S.D.=0.703) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านเคยไปใช้บริการทันตกรรมที่โรงพยาบาลเอกชน ($\bar{X}=1.59$, S.D.=0.495)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

ด้านการได้รับการสนับสนุนจากบุคคล พบว่าระดับการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=2.35$, S.D.=0.523) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ คนในครอบครัวรับฟังปัญหาเมื่อท่านมีปัญหาด้านสุขภาพช่องปาก ($\bar{X}=2.50$, S.D.=0.700) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คนในครอบครัวพาท่านไปพบทันตบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ($\bar{X}=2.12$, S.D.=0.679)

ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก พบว่า มีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร

เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}=2.09$, S.D.=0.585) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ($\bar{X}=2.35$, S.D.=0.804) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ($\bar{X}=2.35$, S.D.=0.804) ส่วนข้อคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หนังสือพิมพ์/ วารสาร ($\bar{X}=1.62$, S.D.=0.732)

พบว่า มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$, S.D.=1.009) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าคำถามที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ท่านใช้ยาสีฟันที่มีฟลูออไรด์เป็นส่วนผสมทุกครั้งในการแปรงฟัน ($\bar{X}=4.32$, S.D.=1.283) ส่วนค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านแปรงฟันหลังรับประทานอาหารนมหวาน หรือน้ำหวาน ($\bar{X}=2.65$, S.D.=1.332)

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

6. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ปัจจัย	พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก			
	χ^2	r	p-value	แปลผล
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	2.295		0.130	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพสมรส	0.000		1.000	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยส่วนบุคคล				
เพศ	2.295		0.130	ไม่มีความสัมพันธ์
สถานภาพสมรส	0.000		1.000	ไม่มีความสัมพันธ์
อาชีพ	0.007		0.933	ไม่มีความสัมพันธ์
ระดับการศึกษา	5.549		0.018*	มีความสัมพันธ์
โรคแทรกซ้อน	0.502		0.479	ไม่มีความสัมพันธ์
ประวัติการสูบบุหรี่	0.653		0.419	ไม่มีความสัมพันธ์
ประวัติการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	1.812		0.178	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยส่วนบุคคล				
อายุ		-0.005	0.961	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้ครอบครัวต่อเดือน		0.293	0.003*	มีความสัมพันธ์
ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน		0.128	0.200	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก				
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก		0.247	0.012*	มีความสัมพันธ์ทางบวก
ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก		0.364	<0.001*	มีความสัมพันธ์ทางบวก
ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก				
อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก		0.146	0.144	ไม่มีความสัมพันธ์
การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม		0.175	0.078	ไม่มีความสัมพันธ์
ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก				
การได้รับการสนับสนุนจากบุคคล		0.524	<0.001*	มีความสัมพันธ์ทางบวก

ปัจจัย	พฤติกรรมและการดูแลสุขภาพช่องปาก			
	χ^2	r	p-value	แปลผล
การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก		0.575	<0.001*	มีความสัมพันธ์ทางบวก

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผล

ปัจจัยนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จากผลการศึกษา พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับต่ำ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 52.90 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรชาติพิทย์ วังศิริ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่าระดับความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากพบว่า ส่วนมากมีความรู้ในระดับต่ำ ร้อยละ 49.85

ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 79.40 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรชาติพิทย์ วังศิริ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า มีระดับทัศนคติพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 53.43

ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก

การมีอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากมากที่สุดคือ แปรงสีฟัน จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ยาสีฟันที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 79.40 และไม้จิ้มฟัน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 64.70 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรชาติพิทย์ วังศิริ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านอุปกรณ์ทำความสะอาดฟันที่กลุ่มตัวอย่างใช้ทำความสะอาดฟันมากที่สุด คือ แปรงสีฟัน ยาสีฟันที่มีฟลูออไรด์ และ

ไม้จิ้มฟัน เท่ากับร้อยละ 100, 97.32 และ 72.96 ตามลำดับ

การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 70.60 ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ สุรชาติพิทย์ วังศิริ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 81.19 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอห่มสั๊ก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นประจำ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นสถานบริการใกล้บ้าน เดินทางสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทาง

ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก

การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระดับสูง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 55.90 ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ สุรชาติพิทย์ วังศิริ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 47.62 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพช่องปากเป็นอย่างดี เพราะครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนที่มีความสนิทสนมและมีความสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกมากที่สุด

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากมากที่สุด

คือ โทรทัศน์ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 55.90 ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ สุดา อักษรดิษฐ์ และดลนา ไชยสมบัติ (2566) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยในโรงพยาบาลเทิง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารมากที่สุดคือ วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 93.34 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโทรทัศน์สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากได้สะดวกและเข้าถึงง่ายกว่าแหล่งอื่นในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน

จากผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า

ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก และรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา ชลิ่ง และสุรเดช สำราญจิตต์ (2565) ที่พบว่า การศึกษาและรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมี (p-value < 0.01), (p-value < 0.01) ตามลำดับ

ปัจจัยนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ นามวิชา (2565) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.111$, p-value < 0.05)

ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ นามวิชา (2565) พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.158$, p-value < 0.01)

ปัจจัยเอื้อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก

อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แตกต่างกับการศึกษาของ วรณีย์ รุ่งโรจน์ และสุรชัย พัฒนานันท์ (2563) พบว่า การใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวาน ($r = 0.420$, p-value = 0.001)

การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แตกต่างกับการศึกษาของ ทวีวัฒน์ พิชัย และนภา สุขกิจ (2563) พบว่า การเข้าถึงบริการทันตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.380$, p-value = 0.002)

ปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก

การได้รับการสนับสนุนจากบุคคล มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ ถาวร มาตั้น และเสนห์ แสงเงิน (2560) พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ($r = 0.236$, p-value < 0.001) แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลภายนอกครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ($r = 0.231$, p-value < 0.001) แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ($r = 0.194$, p-value < 0.001)

การได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของ ศิริทิพย์ พันธุ์สุข, วิชญา รัตนกุล และ สิริจินดา ปัญญารัตน์ (2563) พบว่า การสนับสนุนด้าน ข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปาก ($r = 0.580$, $p\text{-value} < 0.001$)

สรุปผล

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากและรายได้ครอบครัวเฉลี่ย ต่อเดือนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และข้อมูล ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน โรคแทรกซ้อน ประวัติการ สูบบุหรี่ และประวัติการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพ ช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าช้าง ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอ หล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับด้านปัจจัยนำ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับ ต่ำ ทักษะเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านปัจจัยเอื้อ พบว่า การเข้าถึงแหล่งบริการ ทันตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยเสริม พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอยู่ในระดับสูง และการ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คือ ด้านปัจจัยนำเกี่ยวกับการ ดูแลสุขภาพช่องปาก พบว่า ความรู้และทัศนคติ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับต่ำกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ด้านปัจจัยเอื้อการดูแลสุขภาพช่องปาก พบว่า อุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปาก และการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม ไม่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วย เบาหวานชนิดที่ 2 ด้านปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก พบว่า การได้รับการสนับสนุน จากบุคคลและการได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพ

ช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อาจเนื่องจาก ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับต่ำ ทักษะเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากระดับปานกลาง รวมทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากบุคคล ได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก ซึ่งส่งผลให้ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 มีระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน จากประเด็นดังกล่าว ทันตบุคลากรควรมีการจัดอบรม ให้ความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติในเรื่อง การดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานดูแลสุขภาพ ช่องปาก ที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาการ เกิดความเสี่ยงในการเกิดโรคในช่องปาก ในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. ควรพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้ เรื่อง ทันตสุขภาพที่บูรณาการเข้ากับแผนการดูแลสุขภาพผู้ป่วย เบาหวานแบบองค์รวม โดยให้ทันตบุคลากรและบุคลากร ทางการแพทย์ร่วมมือกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างโรคเบาหวานและสุขภาพช่องปาก รวมถึงวิธีการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องสำหรับผู้ป่วย โรคเบาหวานโดยเฉพาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และลดความเสี่ยง ต่อภาวะแทรกซ้อนทางทันตกรรมในระยะยาว

2. บุคลากรทางการแพทย์หรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรมีการหารูปแบบหรือจัดระบบบริการ ในการให้บริการทันตกรรมหรือการจัดบริการทันตกรรม เคลื่อนที่เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงแหล่งบริการ ทันตกรรมมากขึ้นตามบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วย เบาหวาน เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานทันตสาธารณสุข

2. ควรมีการศึกษารูปแบบโปรแกรมการให้ ความรู้เรื่องดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้ป่วยเบาหวาน

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย. (2567). *สรุปรายงานการป่วย ปี พ.ศ.2566*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2567. https://spd.moph.go.th/wp-content/uploads/2024/11/ill_2023_full_07112567.pdf.
- กิตติศักดิ์ นามวิชา. (2565). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ ในเขต ตำบลสำโรง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 13 (2), 1-12.
- ถาวร มาตัน และเสน่ห์ แสงเงิน. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดสุโขทัย. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, 47 (1), 67-78.
- ทวีวัฒน์ พิชัย และนภา สุขกิจ. (2563). การเข้าถึงบริการทันตกรรมและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากในผู้ป่วยเบาหวาน. *วารสารวิจัยสุขภาพและการศึกษา*, 14 (2), 45-60.
- วรรณิ รุ่งโรจน์ และสุรัช พัฒนารักษ์. (2563). พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ในการทำความสะอาดช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานในประเทศไทย. *วารสารการแพทย์และสาธารณสุข*, 28 (3), 77-84.
- วิศรา ขลัง และสุเดช สำราญจิตต์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านช่องแค ตำบลช่องแค อำเภอด่านซ้าย จังหวัดนครสวรรค์. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2565 เรื่อง “ทิศทาง แนวโน้ม วิจัย และนวัตกรรมทางสุขภาพหลังวิกฤตโควิด-19”* (หน้า 49). กรุงเทพมหานคร: จัดโดย สมาคมพยาบาลทหารบก และคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประชุมออนไลน์ ผ่านระบบ ZOOM Meeting. วันที่ 24 - 25 พฤษภาคม พ.ศ.2565 เวลา 08.00 - 16.30 น.
- วัชรภรณ์ แสนสอน, สุภาภรณ์ ฉัตรชัยวัฒนา และเสาวนีย์ บำเรอราช. (2553). โรคเบาหวานกับสุขภาพช่องปาก. *วารสารทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 13 (2), 132-147.
- ศิรินทิพย์ พันธุ์สุข, วิชญา รัตนกุล, และสิรินดา ปัญญารัตน์. (2563). การสนับสนุนจากบุคลากรทางการแพทย์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยโรคเบาหวาน. *วารสารทันตแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 23 (2), 112-124.
- ศิริพันธ์ หอมแก่นจันทร์. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย ไทยดี และจุฑามาศ แก้วมณี. (2565). ผลการศึกษาผลกระทบของโรคแทรกซ้อนต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก: การศึกษากลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง. *วารสารการแพทย์และสุขภาพช่องปาก*, 30 (2), 125-135.

- สุดา อักษรดิษฐ์ และดลนภา ไชยสมบัติ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยในโรงพยาบาลเทิง จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ*, 10 (1), 31-49.
- สุธาทิพย์ วังศิริ. (2567). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ*, 13 (1), 1-12.
- สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. (2567). รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 9 พ.ศ.2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์. (2567). ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานที่ขึ้นทะเบียนและมาได้รับการรักษาต่อเนื่อง จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ 2567. สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน 2567. HDC เพชรบูรณ์ <https://pnb.hdc.moph.go.th/hdc/reports/report.php>.
- Green, L. W., Kreuter, M. W., Deeds, S. P., & Partridge, K. (1980). *Health education planning: A diagnostic approach*: California: Mayfield Publishing.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.)*. New York: Harper & Row.